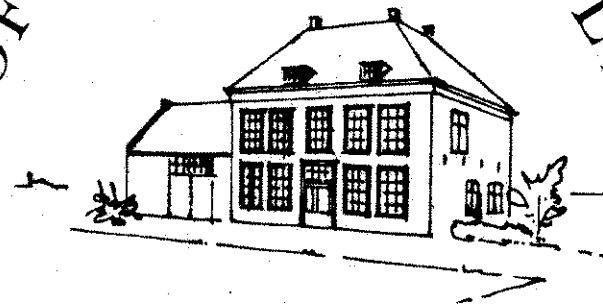
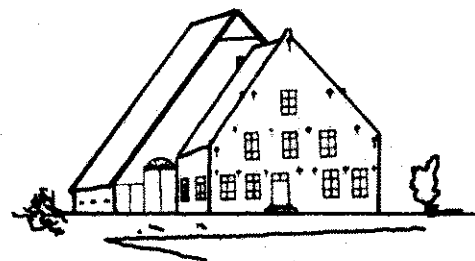

HOF VAN ASSENDELETT

STREEKMUSEUM HOEKSCHE WAARD
HOFWEG 13 / 3274 BK HEINENOORD

OOST-LEEUWENSTEIN

BULLETIN 66

DECEMBER 1994

STICHTING
VRIENDENKRING VAN HET STREEKMUSEUM HOEKSCHE WAARD
(ingeschreven K.v.K. Dordrecht nr. S 119934)

Redactie en secretariaat:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Giro 38.70.852.
Contributie: minimaal F 10,-- per persoon/jaar.

Redactie:

C.L. Boon-Braun	W. Reedijk
J. Gerretse	Drs. J.E. de Rooy
A.O. Mol	Mr. R. van der Waal
P.J. Pot	J. Weijers
K.H. van der Ree	

Hof van Assendelft:

Hofweg 13, 3274 BK Heinenoord. Telefoon 01862 - 1535.
Geopend dinsdag t/m zaterdag 14.00 - 17.00 uur.
Zaterdag bovendien 10.00 - 12.00 uur.
Leeszaal: Geopend woensdag 09.00 - 13.00 uur.
Zaterdag 10.00 - 17.00 uur.

Oost-Leeuwenstein:

Dorpsstraat 13, 3274 BB Heinenoord.
Geopend zaterdag 10.00 - 12.00 en 14.00 - 17.00 uur.

Groepen op afspraak.

Conservator:

Drs. J.E. de Rooy 01862 - 2010

Niets van deze uitgave mag zonder toestemming van de
redactie worden overgenomen.

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Het najaarsbulletin ligt alweer voor u. De herfst heeft zijn intrede gedaan en de Gieser Wildemannen werden geplukt voor onze spek-met-peren-maaltijd. Wij hadden de indruk dat het de aanwezige vrienden op 8 oktober jongstleden goed bevallen is. Hierover leest u meer elders in dit nummer.

Het vorige nummer vermeldde dat het H.C. Andersenhuis op de slopers stond te wachten. Wie de laatste tijd bij het museum is geweest, heeft gezien dat zij hun werk grondig gedaan hebben. De bij de sloop vrijkomende materialen, konden nog goed gebruikt worden voor het te renoveren onderkomen van het "Hoekschewaards Landschap", de voormalige zalmvisserij "Klein Profijt". Dit voorlichtingscentrum kunt u te zijner tijd bezoeken aan het Zalmpad, het nieuwe fietspad van Heinenoord naar Oud-Beijerland. Aan de Hofweg is het nu braakliggende terrein een troosteloos gezicht in de herfstregens. De Stichting Streekmuseum heeft echter al contacten gelegd met deskundigen op het gebied van speciale tuinaanleg en wij vertrouwen erop, dat er spoedig een fraai plan voor de museumtuin uit voort zal komen.

Al kunt u dus nog niet in die tuin zitten, het museum staat natuurlijk steeds tot uw beschikking. Wij staan altijd klaar om u te ontvangen. Er is zoveel te zien, dat u meestal aan één bezoek niet genoeg hebt. Wij hebben het dan nog niet eens over onze studiezaal met de duizenden genealogische en historische gegevens.

Hebt u gasten? Breng ze eens mee en bezorg ze een paar prettige uren. Wij maken u er op opmerkzaam, dat wij ook geopend zijn op tweede kerstdag van 14.00 tot 17.00 uur. De leeszaal is dan gesloten.

U treft in dit nummer de jaarlijkse acceptgirokaart aan voor uw bijdrage (minimaal f 10,- per persoon/jaar). De penningmeester heeft in het algemeen niet over u te klagen, maar hoe eerder hij alles binnen heeft, hoe liever het hem is.

Verder wenst de redactie u prettige feestdagen en hoopt dat dit bulletin u veel genoegen zal geven!

J.G.

AANWINSTEN

Het is haast onvoorstelbaar, dat wij u bulletin na bulletin zoveel aanwinsten kunnen melden. Wat een grote hoeveelheid oude voorwerpen moet er her en der nog op zolders en in boerenschuren liggen! Gedurende de afgelopen vier maanden verminderde die hoeveelheid zaken met de volgende aanwinsten van het Streekmuseum.

Veel van de aanwinsten hebben betrekking op de landbouw: een houten gierschep, twee kunstmeststrooibakken, twee (aardappel)pootzakken, een metalen hooihark, een lange trekzaag, twee houten schoppen, een korte steekschop, een bietenrooispa en een zicht (met pikhaakje om de korenhalmen bij elkaar te houden). Opmerkelijk was de schenking van in totaal vier paardehoofdstellen.

De werkplaatsen van diverse ambachtslieden konden worden aangevuld met: een grote hoeveelheid schoenmakers- en garelmakersgereedschap, onder andere enkele naaldhouders, tangen, hamers, een achtvaks spijkerbak en een haak om een gareel, nadat het leer is vastgenaaid om te keren. De wagenmaker heeft er een boorapparaat bij gekregen. De inventaris van de drukkerij kon worden uitgebreid met een letterbak met inhoud. Uit een voormalige schilderswerkplaats kwam een ladenkastje, dat duidelijk tekenen vertoont van de herkomst en een schilderspinner.

Wat minder huishoudelijke voorwerpen **deze keer dan** gebruikelijk: een houten koekvorm, speculaasplankje en gebakskistje en een koperen bel. Een bijzondere schenking betrof twee "tochtstrippen": latten bekleed met borduurwerk en bedoeld om in de vensterbank de kieren te bedekken. Ze zijn te bewonderen in de notariskamer.

Met een zware zwarte duffelse jas (ook Poolse jas genoemd), acht merklappen, diverse naai- en borduurwerkjes (ongeveer 1920 op school gemaakt) kon de textielcollectie worden aangevuld.

Tenslotte melden wij een aantal aanwinsten van velerlei aard: het voormalige torenuurwerk van Maasdam, de bijlage Regio Zuid van het Rotterdams Nieuwsblad (opvolger van het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard), rouwkaarten, familiefoto's, prenten van het Koninklijk Huis, enkele diploma's en getuigschriften van een bakker, een kinderservies, een korte zilveren ketting met hanger waarop staat vermeld "Mijnsheerenland van Moerkerken", een filmprojector en drie alcoholmeters in een kistje. Een schilderij van de boerderij "De Schuring" vervaardigd door Adriaan Lubbers, behorende tot de "Larense Schilders", een portret van dokter De Reus en tot slot twee manuscript-kaarten van E. de Raat.

Degenen die met hun gaven het Streekmuseum hebben bedacht, danken wij van harte.

R.v.d.W.

NIEUWE VRIENDEN

In de laatste periode van 1994 lieten de navolgende personen zich als vriend/vriendin van het Streekmuseum inschrijven. Wij heten de 31 donateurs nogmaals hartelijk welkom.

HW 711 D.J. v/d Berg	's-Gravendeel
HW 175 Bibl. "De Boekerij"	Heinenoord
HW 300 A.J. de Bondt	Klaaswaal
L 345 A. Bos-Vogelaar	Breda
L 821 H. du Clou	Delft
L 445 W. du Clou	Delft
L 147 P.C. Dalm	Langley (Canada)
HW 173 H.M.F. van Doorn	Klaaswaal
HW 303 M. van Doorn	Klaaswaal
L 388 H.B. v/d Heijden	Zwolle
L 818 W.E.L. Hofmann-de Reus	Brugg (Zwitserland)
HW 395 W. 't Hooft	Klaaswaal
L 816 C.D. Hoogendijk	H.I. Ambacht
L 814 W. Kranenburg	Rhoon
L 4 C. Meijer	Oosterbeek
HW 662 L. Reedijk	Numansdorp
L 810 E. Reinders	Emmen
L 812 P.C. Romijn	Noordwijk
L 819 P. Roos	Apeldoorn
L 820 G.A. Roos-Stam	Apeldoorn
HW 649 A.R. Rosier	Oud Beijerland
L 813 J. Schilperoord	Rotterdam
L 811 A.W. v/d Sijde	Haarlem
HW 790 E. v/d Sluis	Numansdorp
HW 791 W.J.G.J. v/d Sluis-v/d Bent	Numansdorp
L 222 W. Smeulders	Rijswijk (ZH)
L 454 P.J. Veldhuizen	Breda
L 455 T. Veldhuizen-Bovenberg	Breda
L 817 J.H. Vermeulen	Venlo
HW 10 D. Vermoen	Mijnsheerenland
L 822 H. Zevenbergen	Zuidland

Red.

AFDELING GENEALOGIE

In de fichescollectie werden gegevens opgenomen uit:

- * Burgerlijke Stand Strijen: overlijden 1812 tot en met 1833.
- * Burgerlijke Stand Mijsheerenland: overlijden 1850 tot en met 1871.
- * Burgerlijke Stand Westmaas: overlijden 1870 tot en met 1882.
- * Rechterlijk Archief Cromstrijen inv.nr. 69: Scabinale akten (transporten, obligaties, procuraties, attestaties, enz.) 1642-1664.
- * idem inv.nr. 70: Erfhuisboek 1669-1677.
- * Polderrekeningen polder Oud-Bonaventura (Strijen) met hiaten 1686-1769.

Streekgenealogieën van de navolgende families werden opnieuw opgenomen of aangevuld:

Appeldoorn (nr. 980), Biesbroek, van Eijmeren, Kraak, van de Nadort, Roos, van Schelven, Spruit, Verrijp, Weijers en Zevenbergen.

A.O.M.

WERKGROEP DIALECTEN

Een praatjie over koeichies en kallefies door W. Reedijk.
(slot)

De periode die een koe per jaer gemolke wordt is om en naebij 300 daege, dat hêet deflug gezaaid de lactatieperiode. Nou was 't vroeger een uitzonderlijk goed bêest astie in die tijd 5.000 liter melk produceerde. Deur strenge selectie van fokstiere en de kunstmatige insimunatie van die allerbeste vaders geef een koe nou in dezelfde periode 8.000 liter en meer. Dur zijn enkele bêeste die in der leve an de 100.000 liter melkgift komme. Zukke grôte gevers krije daer een diploma voor, dat op de boerderij wordt uitgeraakt an zijn baas, vergezeld van toespraeke en een happie en een drankie.

Azze zukke diere uitgeleefd zijn kenne ze gêen mals biefstuk meer levere. Ze beaandige dur leveslôp as ofgemolleke worstkoe. En daerom noemde ik 't in het begin: de leveslôp van kalf tot worstkoe.

Maar lang niet alle koeie is zôd'n lang leve beschore. Dur zijn er die nae enkele jaere leeg blijve of espres leeg gehoue worre omdat ze niet voldoen an de aaise. Dat worre dan de zôdgenaamde vaere koeie. Die wiere vroeger verkocht an de vetwaaiers. Dat was een beroep waervan men zee dat je eerst zelf vet mos weze om dat te kenne worre. Vetwaaierij was een hobbie waerie niet van kon bestaan. Ze waaiden die bêeste tot ze moddervet waere, want hoe meer en hoe zwaerdere koeke vet ze in hadde zoveuls te beter konje ze ver-
lôpe. Nou motte de mense niks meer van dat vet hebbe. Hard vet noemde ze dat. 't Wier in brokkies gesneje en uitgebakke en dan bleve de kaoichies over die met stroop op het brôd as lekkernij gegete wiere. Vetwaaier is nou een uitgesturreve beroep. Het meste van dikbilsoorte is nog een bijverdienste van sommige bouwboere die daer nog een hoekie waai voor hebbe.

Tot en met den twêede wereldoorlog waere veruit de mêeste boerderije gemengde bedrijve, met zôdwel landbouw as vêehouwerij, met bouw- en waailand.

Op 't land wier dur naest graan, errepels en suikerpee, ok mangels en snijmaais voor de koeie verbouwd. De ofvalprodukte van de suikerpee, de koppe met het blad, ginge niet verlore maar wiere vervoerd en ingekuuld. Nou wor alles verhakseld en ondergeploegd. Het strôô van terruw, gerst en haever kwam ok goed van pas op het aaige bedrijf. De mangels ginge in de zôôgenaamde mangelpit en wiere neste errepels, met een laag strôô en een keg grond, onder 't winterdek gezet. Pitdekke noemde ze dat.

Op een behoorlijk gemengd bedrijf werkte dur een bouwknecht, een stalknecht, een stoepmaaid, een dienstmaaid en drie tot vijf vaste errebaaiers. Vedder met het pote, zaaie en ôôgste nog verschaaie losse meñse zôôwel manne as vrouwe. Bij elke stee stonge wel êên of meer knechshuize. De melknecht was veulal een jonge ongetrouwde kaerel die was evenas de dienstmaaid, op stee inweunend. 't Was altijd bijtijts nae bed en vroeg op. Om half zeve 's oches of nog vroeger mos de melk langs de weg staan want dan kwam de melkrijer van de febriek ze ophale.

De melkemmers de teemze en de blokke mosse met hêêt soda-water gebroeid en schôôngemaakt worre. Dat was werk voor de stoepmaaid. Het melleke op zichzelf was gêên zwaer werk, je zat tur bij. Maar dan mosse dur geen taoie koeie bij zijn. Dur was een grôôt verschil in 't êên of andere bêêst. Bij sommige vloog de melk tur al uit azzie de spene maar anroch. Maar jonge vaerze die voor 't eerst gemolke wiere hadde nog klaaine speentjies die je maar tusse vinger en duim kon pakke. Tjip-tjappe noemde ze dat gemelk en daer kreegie toch zukke vermoeide polse van! Ok sommige koeie konne taai zijn, die molkie niet voor plezier.

Herrestije vongie 't fijn asset vêê nae stal ging, want 's oches was het buite dan donker en dikkels koud en nat. Maar lentestije wazzie nog blijer danze weer in 't jonge gras konne, want dan was de zummer weer op hande. Hoewel as 't broerig hêêt was summers dan kwamme de mugge -dat zegge ze hier tegen vliege- en de daze op de bêêsten of. Dan stonge die diere onder 't melke gêên moment stil. Ze trappende metter pôôte en zwiepte metter staerte links en reks. As melker kreeg ie dan ok die striemende meppe van die staerte ommie ôôre.

Metter koppe slongere ze ok nae achtere en dan gooide ze hêêle slierte slijm uit dur bek langs tur flanke waer de melker ok een portie van kreeg te verwerke.

Dur kom ok wellis een onweersbui onder melkestijd opzette. Dan steke de mugge nog feller as anders en 't haesie rippie om klaar te komme. Maar aste bui deur komp zette dan kekke beter schuiling zoeker, want onweer is levesgevaerlijk bij een koppel koeie.

Wat dat angaat is dan de staltijd toch rustiger. De bêêste staan dan rustig in 't goudgele strôô opte groep, met de halsriem goed vastgezet an de ringe, tusse de stake. Een lastig bêêst die bazig is en steekt nae z'n bure krijg nog een hoornzêel an, dan bedaartie wel. 's Oches en 's middes worre ze gevoerd. Eerst de geut uitvege en dan krijgze ze gelijk het hôôfdgerecht. Gemale mangels met wat meel dur over soms wat voererrepels durbij, maar bij een ander weer snijmais of ingekuilde bietekoppe of pulp met koeiebrokkies. Zôô'n rij etende bêêste is een lust om te zien. Ondertusse wier de mis achter de koeie opgelaai en weggekrooi over de mispit-plankl. De groep wier gelijk van schôôn strôô voorzien. Dan kregde de bêêste een duig hooi en de beste gevers een extra koeiekoekie. De verzurgers ginge dan een bakkie drinke en de melkspulle rêê zette. Dan kregde de bêêste de geut vol met water uit de pomp om dur dorst te lesse en as toetjie een geut met strôô. 's Aeves voor 't nae bed gaan wiere ze dan nog ofgevoerd met een duig hooi.

In de winter ginge de boere bij mekaar stalle. Dan wier dur nerregus anders over gepraat as over de bêêste, want bij elk bêêst was een hêel verhaal te vertelle over zun doen en laete.

En zôô ister dat honderde jaere nae toe gegaan, maar nou istie tijd voorgoed verbij. We leve nou in een hêel andere wereld op alle gebied en ok in de vêêhouwerij. Ieder mos met de tijd mee oftie wou of niet. De jonge mense wete nou niet anders meer. De ouwere kenne nog wat vertelle hoe't is geweest, maar 't duur nie zo lang meer dan wordtet bij overlevering nog is opgehaald. Daerom staat er hier nog 't êên en ander genoteerd in dut praatjie over koechies en kallefies.

WERKGROEP DIALECTEN

HISTORISCH ALLERLEI

"Keure opt Mestrecken inde Lande van Strijen"

Onlangs hebben wij in de kranten kunnen lezen dat uit een onzerzoek gebleken is, dat één op de vier leerlingen in het voortgezet onderwijs in het bezit is van een wapen. Meestal gaat het om messen en slagwapens als stokken en knuppels. Velen wijten die toenemende agressie van leerlingen mede aan de televisie die door het geweld in veel programma's de jeugd - en ook volwassenen - verkeerd beïnvloedt. Het zal de regering grote moeite kosten een passend antwoord te vinden op de gewelddadigheid in de samenleving.

Ook in onze geschiedenis heeft de overheid met dit probleem te maken gehad. In de 17de eeuw beklagen de "Bailliu ende schepenen der Heerlijkheit ende Hooge Vierschare van Strijen" zich bij het Hof van Holland dat "onder de ingesetenen in het Bailliuschap de moetwilligheden van veghten, mestrecken en andersints meerder en meerder toenemen, waer toe men bevindt geen kleijne oorsake te geven dat binnen het Bailliuschap daer jegens geene gestatueerde keure ofte ordonnantie is". Zij verzoeken het Hof dan ook om in navolging van andere plaatsen, met name de stad Dordrecht, het volgende concept goed te keuren.

"De Heer Bailliu ende schepenen der Hooge Vierschare der Heerlijkheit van Strijen, door droevige ervarenheit bevinden dat vele personen haer verstouten dickwils om het minste woort naer heuren sin niet uijtgesproken sijnde, lichtveerdelijck haer mes ofte ander geweer (wapen) te trecken, daer uijt dat vele onheijlen niet alleen van quetsen, maer oock van dootslagen komen te ontstaen, waer inne noodigh geaght is te voorsien, immers soo veel doenlijck is, soo ist dat de heeren Bailliu ende schepenen voornoemt gekeurt, geordonneert, ende gestatueert hebben, gelijk sijluijden doen mits deze, tgene hier naer volght.

1

Eerstelijck dat allen den genen die in narren, ofte toornigen moede, een mes sullen trecken, verbeuren sullen een boete van thien gulden te 40 grooten Vlaems den gulden

2

Ende soo wie met een mes imant quam te quetsen, sulcks dat hij bloet liet, sal verbeuren een boete van vijftwintigh gulden, munte als voren

3

Wel verstaende noghtans, indien de wonden aghtbaer waren, ende de stock ofte stocken daer van genomen mosten worden, sal den genen die de selve geinfligeert (toegebracht) heeft van ider wonde verbeuren een boete van vijftigh gulden, munte als voren

4

Ende indien den gene, tegens wie een mes getrocken wore, wederom een mes treckt sonder sigh te excuseren ofte te protesteren van sijn lijf te moeten defenderen (verdedigen), sal verbeuren gelijkke boete als in 't eerste artikel geseijt wort

5

Ende opdat door soodanigh verbiden van 't mestrecken, nimant met slaen 't zij met vuijsten, kannen, kandelaers, houten of diergelijck geweer, hen tot veghten souden begeven ofte imant in sijn goede naem ofte faem lederen, ende daer door veroorsaecte eenige questien ende geschillen, soo wert wel expresselijck verboden met vuijsten, ofte voorgeseijde ongeoorlofde geweren te slaen ende door eenigh middel van offentie (aanval) daer toe occasie (gelegenheid) te geven, alles op een boete van thien gulden als voren

6

Wel verstaende, dat indien door soodanigh slaen eenigh bloet wiert gelaten, sal verbeurt werden de sleve boete als hier vooren in 't 2^e artikel is gestatueert, ten ware de wonde aghtbaer waren, in welcken gevalle verbeurt sal werden de boete in 't derde voorgaende artikel gestelt

Allen den genen die haer vervorderen sullen een mes te trecken ende daer mede te schrappen, tsij op dijcken, wegen, straten, in herbergen ofte huijsen, sullen verbeuren een boete van dartigh gulden, munte als voren

Die imant in de kleederen ofte in den hoet sal snijden, sal verbeuren van ider snede een boete van ses gulden, boven de boete van 't mes getrocken te hebben

Alle aggressen, soo in huijsen, als op dijken, wegen en straten, sullen naer gelegentheit arbitratelijck gecorrigeert werden

Allen den genen die eenige quetsuren ontfangen hebben, sullen gehouden wesen, binnen vierentwintigh uren die te laten visiteren, bij den stadthouder, ende twee schepenen, ofte op de buijte dorpen in des voorn. stadthouders absentie, bij den schout ende twee uijt den gereghen om stock ofte stocken daer van genomen, ofte gemaect te werden, ten ware sij luijden te swaer gequetst waren, in welcken gevalle binnen drie dagen 't selfde sal werden gedaen, sonder eenige verhol wonden te mogen dragen, op een boete van dertigh gulden, munte als voren

De gequetste sal dan gehouden wesen bij eede te verclaren wie hem de wonde geinfligeert, ofte offentie gegeven heeft, die daer op neffen een getuijge geloof meriteren sal, ende sal de gequetste des niet te min, soo hij imant meer weet in 't geselschap geweest te sijn gehouden sijn de selve bekent te maken, op gelijcke boete in 't voorgaende leste artijckel

Des wort de chirurgijn wel expresselijck verboden den derden pleijster te leggen sonder dat haer blijckt dat de stock, ofte stocken, van de wonden in manire als voren geno-

men sijn, op een boete van dartigh gulden, en arbitralijck gecorrigeert te werden naer exigentie (eis) van saken

Ende door dien eenige somwijlen haer soude mogen vervorderen, in de herberge, ofte gelagen, de kaersen uit te doen, daer op het gevecht komt te volgen, soo wert het uijt doen van den kaersen verboden op een boete van dertigh gulden, munte als voren

Alle welcke boeten ende correctien gelaten sullen werden buijten ordinair proces, ende binnen drie dagen naer het begane feijt sullen moeten wesen betaelt, op poene (straf) van gijselinge, 't haren kosten, ofte andersints gestraft te werden naer exigentie van saken

Reserverende de voorseijde heer Bailliu, ende schepenen der hooge vierschaar van Strijen voorn^t aen haer selven de interpretatie van dese ordonnantie. Aldus gedaen, ende gearresteert bij de Heer Bailliu, ende schepenen voorn^t op den 27^{en} Augustus 1646"

Wat ons opvalt bij het lezen van deze artikelen zijn de hoge boetes die opgelegd worden bij overtreding, vooral als wij bedenken dat een gezin in die tijd twee à drie weken moest rondkomen van tien gulden. Het is de baljuw ernst dit kwaad met forse middelen te bestrijden. Tot slot zij nog vermeld dat de bovenstaande keur naar vorm en inhoud is goedgekeurd in Den Haag op 28 mei 1647.

J.W.

De ongeveer 100 deelnemers "vrienden" van "heinde en verre" waren ondanks de filevormingen op tijd aanwezig. Na persoonlijke ontvangst door de voorzitter en de secretaris van de Vriendenkring, genoten wij van de heerlijke koffie en speculaas, verzorgd door mevrouw Kort. Het was zonnig herfstweer en de beide bussen konden op tijd vertrekken. Na de rit door het polderlandschap werden wij via de Kiltunnel keurig voor de Grote kerk in Dordrecht gebracht. Daarvandaan wandelde de helft van de groep verder naar de Nieuwe Haven voor een bezoek aan het museum "Mr. Simon van Gijn".

De Nieuwe Haven was in de 17e eeuw een voorname buurt. De koopmansfamilie Van Neurenberg gaf opdracht tot het bouwen van een monumentaal patriciërshuis. De naam van het museum is ontleend aan de bankier, kunstverzamelaar en maecenas Mr. Simon van Gijn, die het huis bewoonde tot 1922. In de gang bevindt zich een staand horloge. Wat zien wij op de wijzerplaat? Een voorstelling van een Franse tuin, met beelden, pergola's en geschoren hagen. Zou een dergelijke tuin naast ons museum niet misstaan? Of zou het een meer Engelse tuin worden, met rozen en hagen? Wij dwalen verder door de wandtapijtenzaal met een passend 18e eeuws interieur. Het is zo sfeervol dat je in de bibliotheek en studeerkamer zou denken dat Mr. Simon even weggelopen was!

In de renaissancezaal vinden wij de "Wildemannen Schouw". Dit soort houtsnijwerk troffen wij later in de Grote kerk ook aan bij de koorbanken. Op de bovenverdieping trokken de scheepsmodellen en bijbehorende schilderijen de aandacht evenals de uitzonderlijke speelgoedcollectie, die veel bewonderaars enthousiaste uitroepen ontlokten. Kortom, ieder vond wel iets dat zijn of haar interesse had.

Vervolgens wachtte ons een rondleiding door de imposante ruimte van de Grote of Onze Lieve Vrouwekerk. Deze kerk is de blikvanger van Dordrecht!

De hoogte van de toren is ± 69 meter. Enkele vrienden hebben hem zelfs beklommen! Dat de toren enigszins uit het lood staat is te zien aan het peillood.

Over het stichtingsjaartal bestaat geen zekerheid.

Wel is er een legende. Omstreeks het jaar 1120 zou het meisje Sura geld gegeven hebben voor het bouwen van een kapel. In 1285 werd de kerk vergroot met het Lieve Vrouwekoor en in 1339 werd een begin gemaakt met de bouw van de toren. De gids wijst ons op de mooie rozetten in het stergewelf en op de 600 zerken.

Het orgel is in 1671 door Nicolaas Hagen uit Antwerpen gebouwd. Er zijn 23 kapellen, waarvan sommige voor diverse gilden bestemd waren. In de Muntergildekapel stond duidelijk te lezen: "Geef de Keizer wat des Keizers is...".

Daarna bewonderden wij de prachtige marmeren kansel uit 1756, een schitterend beeldhouwwerk van de kunstenaar Asmus Frauen.

In het zuidertransept zien wij een groot gebrandschilderd raam, waarin de bevrijding in 1572 door de Watergeuzen wordt weergegeven. In hetzelfde raam is ook de Nationale Synode van Dordrecht (1618-1619) uitgebeeld.

Daarna werden wij langs de koorbanken geleid. Prachtig houtsnijwerk met aan de noordzijde het wereldlijk gebeuren uitgesneden, zoals de intocht van Karel de Vijfde in Dordrecht. Aan de zuidzijde zien wij tal van bijbelse figuren. Tot slot leidde de gids ons het goed beveiligde gouden avondmaalsservies uit 1780. Allen waren onder de indruk van deze prachtige kerk.

Nadat wij ongewild de straat moesten blokkeren om in te stappen, reden wij kwart voor vijf terug naar Heinenoord en ging iedereen op eigen gelegenheid naar "De Vijf Schelpen" in Mijnsheerenland, waar de heer Boshuizen onze voortreffelijke gastheer was. Na een aperitiefje volgde onze traditionele "spek-met-peren-maaltijd" of erwtensoep. De maaltijd verliep gezellig en geanimeerd en het smaakte ons méér dan goed!

De voorzitter van de Vriendenkring, de heer Gerretse, nam het woord en bedankte speciaal Peter Pot voor de organisatie van deze dag. Daarna sprak de heer Kolbach als voorzitter van ons Streekmuseum over de toekomstige tuin. Hij vertelde dat de bekende tuinarchitecte Mien Ruys de opdracht had aangenomen om een ontwerp te maken tegen een vriendenprijs. Wij kunnen allen terugzien op een zeer gezellige en geslaagde vriendendag. Hopelijk tot volgend jaar!

C.L.B.B.

DE VRAGENRUBRIEK

Er zijn veel reacties binnengekomen op vragen, die in de laatste twee Bulletins zijn opgenomen. Hier volgt een weergave van de gegevens:

387. Omstreeks 1600 wordt genoemd Cornelis Rochus Bijl, schipper op Goetschalchoort (RA Mijnsheerenland, nr. 6). Mogelijk biedt deze informatie nieuwe perspectieven.

388. Als ouderpaar van Neeltje Teunis Verhagen komen de volgende drie echtparen in aanmerking:

1) Teunis Hendricks, j.m. van Barendrecht, otr. 1e Barendrecht 10.11.1669 met Jannetje Willems, j.d. van Cralingen, overl. na 1672, doch voor 24.2.1677, tr. 2e Heerjansdam 24.2.1677 met Adriaentie Pieters, j.d. van Alblasterdam, won. Oost-Barendrecht.

Kinderen uit het eerste huwelijk:

a. Willem, ged. Barendrecht 18.1.1671, get. Trijntie Willems.
b. Neeltie, ged. Barendrecht 4.1.1673, get. Maregriet Joris.

2) Teunis Heijndricks Voorhaege, weduwnaar van Ariaentje Dircks, tr. Barendrecht 14.11.1694 met Maijke Jans Helleman, j.d. van Crimpen, beide won. Oost-Barendrecht.

3) Mogelijk Bastiaan Teunisse. Wordt op 20.11.1667 genoemd Bastiaan Theunisse alias Vette. Hij huwde, als j.m. van Carnis te Barendrecht op 19.3.1661 met Ariaentje Dirx, j.d. van West-Barendrecht. Uit dit huwelijk:

a. Neeltie, ged. Barendrecht 14.11.1666, get. Ariaentie Teunis.

b. Neeltke Theunis, ged. Barendrecht 20.11.1667, get. Adriaenke Theunis (het is opmerkelijk dat deze dochter gedoopt wordt als Teunisdochter)

c. Dirck, ged. Barendrecht 31.3.1669, get. Janneke Jans.

390. a.) Gedoopt te Maasdam op 29.11.1733: Stijntje, dochter van Arie Jansen Kuijper en Magdalena Baaten, get. Neeltje Leenders Sneukelaar.

391. Neeltje Jansdr. de Winter moet hoogstwaarschijnlijk zijn: Neeltje Ariens de Winter. Haar ouders waren namelijk Arie Jansz. de Winter en Maria van Bruggen. Arie de Winter overl. Sint Anthoniepolder 1784.

De grootouders van Neeltje waren Jan Teunisz. de Winter en Neeltje Overweel. Neeltje de Winter werd in 1786 uitbesteed voor 2 jaar bij haar grootvader Jan de Winter en daardoor werd zij wellicht Neeltje Jans genoemd.

393. Gedoopt te Oud-Beijerland op 7.2.1685: Annetje, dochter van Corstiaan Barthoutse Annokke en Meinsje Pieters de Zeeuw.

IJmert Kamp was een zoon van Crijn Imants Kamp die als j.m. van Oud-Beijerland, won. te West-Barendrecht aldaar tr. 25.8.1716 met Willempje Leenderts Lems, j.d. van Hoogvliet.

395. Andries Ariens Polderdijk was veehouder en tiendboer in Sint Anthoniepolder. Hij was een zoon van Arien Andries Polderdijk en N.N. De vrouw van Andries heette Neeltje Pieters. Zij was j.d. van 's-Gravendeel toen zij op 3.10.1629 te S.A.P. huwde met Andries Ariens. Naast de in de vraag genoemde Maijken werden van dit echtpaar nog te S.A.P. gedoopt: Arien, op 18.1.1632 (get. Ingetjen Ariens) en Pleuntje, op ?3.1634 (get. Huijg Teunissen, Lijsbeth Cornelis, Maerichjen Ariens, Arien Willemsen, Leentjen Roocken).

396. Arien Cornelisz. van der Giessen, tr. 1e 15.11.1693 met Annigje Hendriks van Trigt, overl. 13.6.1696 (Hieruit dochter Anna). Arien tr. 2e 13.1.1697 met Leentje Maertens Smits (twee kinderen: Leijntje en Annigje). Ook Leentje overlijdt en daarna tr. Arien met Caatje Hendriks van Dijn. Ze worden genoemd als lidmaten in 's-Gravendeel in 1706 en maken een testament in 1719. Arien wordt schepen van 's-Gravendeel. Zijn overlijden wordt aangegeven te 's-Gravendeel op 9.10.1741. Zijn derde vrouw overlijdt op 9.4.1754.

397. Lijntje Jans Burger overl. 's-Gravendeel 16.1.1713. Zij was een dochter van Jan Claassen Burger (kleermaker, overl. 's-Gravendeel 2.6.1702) en N.N.

Tot zover de antwoorden. Gebleken is dat veel gegevens vrij gemakkelijk kunnen worden opgezocht in het kaartsysteem van het museum. Uiteraard verwachten wij dat u eerst zelf komt zoeken voordat u een vraag inzendt!

Dan volgen hier de nieuwe vragen:

401. Heijndrick Cornelisz. Leenheer, overl. Heerjansdam 1659, tr. 1e met Joosje Ariens. Waarsch. hieruit een zoon Cornelis. Heijndrick tr. 2e 20.3.1644 met Maerigje Rooke Troost.

Gevraagd: gegevens en voorgeslacht van Heijndrick Cornelis. Was hij familie van Aert Jacobs Leenheer, afk. uit Maasdam, die in 1636 huwde met Truijtje Hendriks van der Gijssen te Sandelingenambacht?

402. Een niet alledaagse vraag in deze rubriek: Wie heeft het recept van "bestellen"? Deze werden volgens de vragensteller vroeger gebakken door een bakker in Oud-Beijerland onder aan de Oostdijk.

403. Coenraet Jordaense (ook wel 'Jorisse') van Meerenburch is eerst smid, later bouwman en schepen te Kats op Noord-Beveland. Hij overl. nov. 1630 en wordt begraven te Colijnsplaat. Zijn vrouw is Engeltje Huijbrechts uit Ouderkerk aan de IJssel. Coenraet is afkomstig uit Strijen en zal rond 1570 zijn geboren. Gevraagd nadere gegevens over hem en zijn voorgeslacht.

404. Dirk Janse van de Merwede, geb. 's-Gravendeel, begr. De Mijl 26.6.1747, tr. Dubbeldam 26.10.1716 met Ariaantje Ariensdr. den Houting. Hun zes kinderen werden in Dubbeldam gedoopt. Gevraagd aanvullende gegevens over dit echtpaar en over de ouders van Ariaantje.

405. Gevraagd nadere gegevens over het echtpaar Jan Dirkse van de Merwede, begr. 's-Gravendeel 12.8.1758 en Cornelia Gijsberts. Gegevens over de kinderen zijn ook welkom.

406. Willem Antonissen Dwarswaard wordt in 1617 genoemd als bezitter van gronden in "de Lande van Strijen" (weeskamerarchie). In 1626 bezit hij "een huijs, keet, en meljoratie van erve aan de Strijensche Westdijck".

Een door de vragensteller opgestelde genealogie "Dwarswaard" begint met Jan Cornelis Dwarswaard (Strijen 1640-1702), gehuwd met Marijke Cornelis.

Wie kan vertellen hoe de familie-verhouding tussen Willem Antonissen en Jan Cornelis in elkaar zit?

407. Johannes Klaasz. Verzijl, geb. Goidschalxoord 8.2.1854, tr. met Zeewij Kristiaanse Quartel, geb. Westmaas 6.4.1860. Zijn er uit dit huwelijk kinderen geboren? Waar en wanneer is Zeewij Quartel overleden?

Tot zover deze vragen. Antwoorden en nieuwe problemen zijn uiteraard altijd van harte welkom. U moet rekening houden met een "wachttijd" van ongeveer twee Bulletins vóór uw vraag wordt geplaatst. Denkt u ook aan het meezenden van postzegels voor het terugsturen van eventuele antwoorden?

Het adres van de vragenrubriek: Strijensedijk 2, 3295 KM 's-Gravendeel.

A.O.M.

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

De Oud-Beijerlandse onderwijzer K. Siderius publiceerde in de jaren 1949 en 1950 vele artikelen over de historie van Oud-Beijerland in het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard, IJselmonde en Putten. In de jaren zestig zijn deze artikelen bewerkt, gebundeld en in boekvorm uitgegeven, onder de naam "Uit vervlogen dagen". Eén van de artikelen uit de krant is hieronder onverkort en letterlijk weergegeven.

"Bedelcommissie, commissie voor soepuitdeling, commissie voor werkverschaffing.

Het laatst kwart van de 19e eeuw was voor ons land een slechte tijd, ook voor Oud-Beijerland. Door de uitvinding van de stoommachine had het wereldverkeer met trein en boot een grote vlucht genomen en zodoende werd ons land met de landbouwproducten van andere landen, vooral van Amerika overstroomd. Amerikaans spek en vet, tarwe en maïs verschenen in overstelpende hoeveelheid op onze markten, de petroleum verdrong de patentolie, het katoen het linnen, de Deense boter de Hollandse op de Londense markt, naar peulvruchten was weinig vraag meer en tot overmaat van ramp was ook de aardappelteelt niet meer lonend, doordat de ziekte de opbrengst tot ver beneden de helft deed dalen. De bietenteelt was nog in haar opkomst, de veehouderij was onproductief, de vlasbewerking leverde geen bestaan meer. Vele jaren gingen er overheen, voordat de boer, uit de aard van de bedrijf conservatief, zich aan de nieuwe, sterk gewijzigde omstandigheden wist aan te passen. Brede lagen van bevolking leed daardoor armoede en gebrek. De bedelarij nam hand over hand toe en de burgerij was onmachtig om voldoende steun te verlenen. Er waren dagen, dat er 50, 60 mensen van deur tot deur gingen om een aalmoes te vragen. Die toestand was aan alle kanten onhoudbaar en het was in de tijd van de grootste nood, in 1875, dat de Commissie tot Wering der Bedelarij opgericht werd, met geen ander doel dan de particuliere armenzorg ter hand te nemen, waar diaconie en burgerlijk armbestuur onmachtig waren het zedenbedervende en onterende bedelen op de publieke straat de kop in te drukken.

Er werd een ernstig beroep op de burgerij gedaan, om geen geld meer aan de deur te geven, maar het werk der Commissie krachtdadig te steunen.

Dat beroep is niet tevergeefs geweest. In 1880 bracht de gehouden collecte 2000 gld. op, de inkomsten bedroegen in totaal f 2525.39, de uitgaven f 2542.72, het tekort f 18.33. In '82 werden 113 armen bedeed, waarvan 58 elke week; bovendien werd 2276 pond brood uitgereikt, de ontvangsten bedroegen f 2225.50 de uitgaven f 2207.14. In 1884 nog deed dokter Hers namens de Bedelcommissie een ernstig beroep op de ingezetenen; er was minstens f 2000 nodig en er stonden 87 hoofden van gezinnen en alleenwonende personen op de lijst, n.l. 38 alleenwonende personen, 18 weduwen met een of meer kinderen, 4 alleenwonende oude vrijsters, 9 alleenwonende mannen, 2 mannen met één of meer kinderen, 12 huishoudens, bestaande uit man en vrouw, 4 huishoudens bestaande uit man, vrouw en kinderen. Van de weduwen waren 2 boven de 90, 9 boven de 80, 14 boven de 70, 4 boven de 60, 1 boven de 50, 2 boven de 40, van de alleenwonende mannen was de oudste 73, de jongst 54, van de oude vrijsters de oudste 85, de jongste 65, van de gehuwden waren 12 personen tussen de 67 en de 79 jaar. En de onderstand, die ze van het burgerlijk armbestuur of van de diaconie ontvingen, was de volgende: 29 weduwen of mannen ontvingen wekelijks één gulden of 80 cents, 18 genoten daarenboven vrij huishuur, 5 hunner vrij licht, 16 somtijds een extra bedeling; 6 paren ontvingen wekelijks f 1.50 tot f 2.75; 4 ziekelijke oude mensen, die bij anderen inwoonden, ontvingen f 1.25 tot f 2.- per week; 3 weduwen waarvan één 4 kinderen en een ander een krankzinnig kind te haren laste had, ontvingen f 1.50 tot f 2.- per week; één vrouw van 85 jaar, die met een dochter van 48 jaar samenwoonde, ontving 80 cents als de dochter werkte en f 1.30 als de dochter niet werkte, zij had vrij huishuur en soms extraatjes; één vrouw ontving 50 of 60 cents; één huishouden met 6 kinderen had vrij huishuur en 50 cents, als de man werkte, f 1.- als hij geen werk had.

De bedelcommissie zou, zo schreef hij, met f 2000.- in staat zijn, het inkomen dier mensen met 50 cents 's weeks te verhogen, waarlijk geen geringe verbetering!

De brutalen konden met bedelen wel meer verdienen, al moesten zij dan ook soms worden thuisgebracht, omdat zij onder het werk neervielen, maar de grootste helft bedelde niet. "Ik kan niet bedelen, dokter", zei mij hedenmorgen een oude vrouw, die met haar man van f 1.50 in de week leven moet, "geloof me, ik ga liever dood". "De ziel zag bleek van de armoede". Zo schreef dokter Hers die 2e December. En hij had weer resultaat, het geld kwam er weer. In 1899 was de toestand wel heel critiek, doordien de vrijwillige bijdragen achteruit liepen.

De Commissie dreigde er het bijltje bij neer te leggen, als het Burgerlijk Armbestuur geen f 500.- gaf, zoals het ook de drie laatste jaren gedaan had. Bovendien moest de bijdrage van de diaconie even groot blijven als tot dusver en moest de burgerij 2000 gld. bijeenbrengen. En dat alles gebeurde weer. Zo is de Commissie een lange reeks van jaren nuttig werkzaam geweest. Het laatste jaarverslag, dat ze publiceerde, was van 1912; de inkomsten bedroegen f 382.70, de uitgaven f 380.-.

De tijden waren veranderd, langzamerhand beter geworden. De Commissie is haar eigen dood gestorven; andere organen hebben haar taak overgenomen. Ook twee andere commissies, die nuttig werk deden, dienen genoemd te worden: de Commissie voor de soepuitdeling, die geen nadere toelichting behoeft, en de Commissie voor de werkverschaffing, die door het laten maken van strohulzen en vuurmakers, door matten vlechten en touwpluizen productieve arbeid liet verrichten, die een toeslag op het loon onvermijdelijk maakte."

P.J.P.

EEN INGEZONDEN BRIEF

door M. Snijders-v.d. Oost, Graaf Jan van Nassaustraaf 11b, 3051 GD Rotterdam.

"Quarantaine en Rijksentrepot te Tiengemeten.

Door bovenstaand artikel in "Bulletin 65" is er weer een stukje toegevoegd aan wat wij al wisten over het ontstaan van de familie Van der Oost. Dus: dank U wel voor het plaatsen ervan.

Wat wij weten van onze voorouders is vooral door de verhalen die van vader op kind verteld werden, of in mijn geval van opa op kleindochter. Maar daarnaast zeker ook wat wij te weten kwamen op de afdeling Genealogie van ons streekmuseum.

Met name door de heer Bos, die ons destijds enorm heeft geholpen. En onze neef uit Schiedam is zelfs naar Groningen gegaan voor verder naspeuringen te doen.

Ons verhaal is dit:

De grootvader van mijn grootvader is geboren in Pieterburen op 31.8.1760. Zijn vader heette Sirk Aljes (Sirk, zoon van Alje). Logisch voor die tijd dat de zoon de naam kreeg Alje Sirks.

Hoe komt een jonge man er omstreeks 1800 toe om Oost-Indiëvaarder te worden. Wij kunnen er alleen maar naar raden. Maar onze Alje Sirks heeft hoogstwaarschijnlijk lange jaren op "de Oost" gevaren. En zo kon hij belanden op de Tiengemeten. Het was omstreeks 1810, hij was toen dus 50 jaar (voor die tijd al bejaard!). Nu is er een verhaal dat hij daar in quarantaine was, en een ander verhaal zegt dat zijn schip door het ijs niet verder kon.

Maar hoe het ook gegaan is, hij ontmoette een aardig meisje uit Zuid-Beijerland en is in 1812 met haar getrouwd. Ze was veel jonger als hij, en ze kregen een zoon die ze Jacob noemden. Maar dit werd geen Jacob Aljes want ondertussen kwam de wet dat een ieder een "van" moest aannemen.

Onze over-opa werd in de volksmond al Alje Sirks "Van der Oost" genoemd, vanwege zijn roemruchte verleden, dus liet hij zich inschrijven als Alje Sirks van der Oost,

en zijn zoon als Jacob Sirks van der Oost.
Deze Jacob werd later "Opzichter van 's Lands Gorzen onder
Goudswaard" en ging wonen op "Bakkerskeet". Hij kreeg
twee zonen, die, na elkaar, daar ook opzichter werden.
En de jongste van die twee was mijn opa.

Mijn opa heette Arie Sirks, hij werd geboren in 1852.
Zijn oudere broer was Alje Sirks, geboren in 1850.

Van deze twee broers stamt iedereen af die "Van der Oost"
heet, zover wij weten. en dat zijn er na bijna anderhalve
eeuw zoveel geworden dat ik ze lang niet meer allemaal ken.
In mijn jeugd nog wel, maar dat was "voor-den-oorlog".
Maar als er iemand van de familie is, bekend of onbekend,
die op het bovenstaand nog iets kan aanvullen of er op wil
reageren, GRAAG!!

M.S.v.d.O."

